

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujúc potreby trhu práce
3. Prijímateľ	SOŠ Jána Antonína Baťu, Námestie SNP 5, Partizánske
4. Názov projektu	Zvyšujeme kvalitu vzdelávania a odbornej prípravy
5. Kód projektu ITMS2014+	312011Z792
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia – prierezové témy.
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	Ing. Vladislav Gubka, PhD.
8. Školský polrok	01.09.2022-31.01.2023
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	https://sospe.edupage.org/a/zvysujeme-kvalitu-vzdelavania-a-odbornej-pripravy?eqa=dGV4dD10ZXh0L3RleHQxOSZzdWJwYWdlPTI%3D

Úvod

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia – prierezové témy je vytvorený pedagogickými zamestnancami, ktorí zastupujú vzdelávacie oblasti platného ISCED 3A, ako napr.: matematika a práca s informáciami, jazyk a komunikácia, človek a príroda, človek a spoločnosť a tiež pedagogickými zamestnancami vyučujúcimi odborné predmety, odborný výcvik.

Klub bude fungovať počas školských rokov, od septembra 2020 do januára 2023 (spolu 25 mesiacov) a jeho udržateľnosť vychádza z koncepcie nového modelu SOŠ, ktorého súčasťou sú „riešiteľské rady“ tímov pre vzdelávacie oblasti ISCED 3A.

Spôsob organizácie: stretnutia 2 krát do mesiaca. Dĺžka jedného stretnutia: 3 hodiny.

Varianta klubu: pedagogický klub s výstupmi.

Zameranie pedagogického klubu:

Pedagogický klub sa bude zameriavať na rozvoj čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia v rámci vzdelávacích oblastí platného ISCED 3, ako prierezovej témy.

Cieľom realizácie aktivít pedagogického klubu je zvýšenie odborných kompetencií pedagogických zamestnancov pre ďalšie zvyšovanie úrovne čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia žiakov naprieč vzdelávaním.

Čitateľská gramotnosť je dôležitou schopnosťou žiaka a nevyhnutným predpokladom pre ďalší osobnostný a profesijný rast žiaka.

Žiak s primeranou úrovňou čitateľskej gramotnosti dokáže:

- Hľadať súvislosti medzi javmi,
- Pýtať sa a hľadať odpovede,
- Vytvárať vizuálne a iné, zmyslové predstavy (myslieť abstraktne),
- Vytvárať hodnotiace posúdenia,
- Identifikovať najdôležitejšie myšlienky v texte (kriticky myslieť),

- Vytvárať syntézu poznania.

Čitateľská gramotnosť ako prierezová téma naprieč vzdelávacími oblasťami SOŠ je dôležitým faktorom dosiahnutia primeranej úrovne deskriptorov **príslušnej kvalifikácie**, ktorú stredná odborná škola zastrešuje poskytovaním študijných / učebných odborov a ich zameraním. Úspešná implementácia prvkov systému duálneho vzdelávania je v úzkom spojení s dosiahnutím primeranej úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov (deskriptory: samostatnosť, samostatná práca žiaka, porozumenie textu, schopnosť prijať zodpovednosť za svoju prácu, vytvoriť analýzu textu, syntézu údajov, práca s nesúvislým textom, primerane rozvinuté sociálne kompetencie).

V rámci činnosti pedagogického klubu sa chceme zaoberať najefektívnejšími metódami a stratégiami pre rozvoj čitateľskej gramotnosti. Čitateľská gramotnosť má dve hlavné línie: základnú a kritickú. Základná zahŕňa znalosti, schopnosti, postoje uplatňované pri výbere textu a samotné čítanie s porozumením. Kritická čitateľská gramotnosť zahŕňa znalosti, schopnosti a postoje pri hodnotení informácií v texte s ohľadom na jeho obsahovú a formálnu stránku (napr. argumentácia), posudzovanie obsahu textu porovnávaním s vlastnými skúsenosťami, spôsob čítania a stratégia práce s textom. Obe zložky sú neoddeliteľné a vzhľadom ku komplexným potrebám spoločnosti a trhu práce sú pre absolventov SOŠ nevyhnutné.

Ďalšie činnosti, ktoré budú realizované v rámci pedagogického klubu:

- Tvorba Best Practice,
- Prieskumno-analytická a tvorivá činnosť týkajúca sa výchovy a vzdelávania a vedúca k zlepšeniu a identifikácii OPS,
- Výmena skúseností pri aplikácii moderných vyučovacích metód,
- Výmena skúseností v oblasti medzi-predmetových vzťahov,
- Tvorba inovatívnych didaktických materiálov,
- Diskusné posedia a štúdium odbornej literatúry,
- Identifikovanie problémov v rozvoji čitateľskej gramotnosti žiakov a možné riešenia.

Stručná anotácia:

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia – prierezové témy sa zaoberal nasledujúcimi témami:

- práca s odbornou literatúrou.
- Najnovšie metódy, techniky v oblasti rozvoja čitateľskej gramotnosti,
- OPS, inovácie,
- Best Practice.

Kľúčové slová:

Čitateľská gramotnosť, kritické myslenie, zvyšovanie úrovne kľúčovej kompetencie, inovatívne metódy, organizačné formy, zdieľanie skúseností.

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Zámerom nášho výstupu je popísať aktivity zrealizované učiteľmi, členmi pedagogického klubu na zasadnutiach pedagogického klubu čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia- prierezové témy.

Priblíženie témy:

- čitateľská gramotnosť súvisí so všetkými vednými odbormi, keďže hľadanie, spracovanie a následne využitie informácií je podstatou každej činnosti. Každý z nás sa neustále stretáva s novými a novými informáciami a bez toho, aby ich vedel využiť, nemá šancu v tejto spoločnosti

prosperovať. Zmysluplné čítanie všetkých druhov textov je nevyhnutnou súčasťou čitateľskej gramotnosti. Cieľom vzdelávania by malo byť aj to, aby žiaci boli schopní pochopiť každodenné novinky týkajúce sa vedeckých tém, ekonomické či právne otázky.

Jadro:

Popis témy/problém

Problém:

Jedným z ťažiskových problémov pri rozvíjaní čitateľskej gramotnosti resp. ktoré sú hlavnou prekážkou jej rozvoja na vyššej úrovni (napr. na úrovni vyšších štandardov OECD PISA), nemožno opomenúť skutočnosť, že kým pre vyučovanie bázového čítania a písania sú v základnej škole vytvorené špeciálne vyučovacie predmety (čítanie a písanie), osobitný predmet, v ktorom by sa slovenskí žiaci učili efektívne pracovať s textom vo vyšších stupňoch vzdelávania neexistuje. V dôsledku čoho je v školskej praxi rozvoj vyšších úrovní čitateľskej gramotnosti opomínaný.

Uvedené však neznamená, že by rozvoj čitateľskej gramotnosti mal mať špeciálny predmet – naopak, vzhľadom na charakter čitateľskej gramotnosti ako spôsobilosti nadpredmetového charakteru, by mal byť jej rozvoj začlenený do vzdelávania na oveľa komplexnejšej úrovni. Rozvoj čitateľskej gramotnosti na nadpredmetovej úrovni predpokladá i väčšie možnosti na efektívnu kooperáciu jednotlivých vyučujúcich, ku ktorej je potrebné vytvoriť na školách priestor, ktorým je v našom prípade pedagogický klub. Školská prax teda bez hlbšej analýzy ukazuje, že základné podmienky rozvíjania čitateľskej gramotnosti na nadpredmetovej úrovni nie sú na slovenských školách vytvorené v dostatočnom rozsahu, pokiaľ si škola sama nevytvorí klub, diskusné posedenie a pod.

Záver:

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Počas stretnutí sme sa venovali zdieľaním dobrej praxe, výmenou medzigeneračných pohľadov na rozvoj čitateľskej gramotnosti. Venovali sme sa problematike bariér rozvoja tvorivosti pri čítaní s porozumením a tvorení textov. Identifikovali sme tzv. prokreatívne činitele, ktoré sa podieľajú na zvyšovaní kreatívneho potenciálu. Odporúčame sa oboznámiť s uvedenými činiteľmi. V praxi sa delia na:

a) *situačné* – hravosť, nehodnotiace kontext, facilitácia podmienok tvorivosti, situačná motivácia, nelimitované podmienky, vyhýbanie sa interpretácii, vzájomná dôvera, autenticita, mierny stres, produktívna prientácia;

b) *interné* – vnímavosť na nové javy, vysoká vnútorná motivácia, seba porozumenie, realistické sebaocenenie, sebadisciplína, odmietanie vonkajších obmedzení, schopnosť elaborácie, schopnosť improvizácie, vyjadrenie cez materiálny produkt.

Na podporenie kreatívneho čítania odporúčame v praxi implementovať nasledovné techniky:

1. zvnútornenie problému – ak chceme, aby žiaci boli tvoriví, doprajme im čas, aby problém prijali za svoj. Jednáme s nimi dovedy, kým sami neprídu na to, že danú úlohu chcú robiť a že ju zvládnu.
2. nestanovujeme ciele a postupy – ak očakávame tvorivé správanie od druhých, ciele a postupy nestanovujeme bez ich vedomia a bez ich súhlasu. Jednostranné stanovenie cieľa vyvoláva u žiakov strach a pocit nechuti, čo ochromuje tvorivosť.
3. tvorivé správanie hodnotíme rovnako vysoko ako techniku vykonania práce (významné zručnosti v danom odbore).
4. samostatnosť – umožňujeme žiakom pracovať na projekte individuálne.
5. odmena – ak je uložená na začiatku tvorivej činnosti, väčšinou výkon žiaka ochromuje. Nečakaná odmena je podnetom pre novú tvorivosť. Systematické odmeňovanie na konci každej činnosti môže rovnako viesť k tvorivému útlmu. Ideálne je, ak najväčším uspokojením pre tvorivého žiaka je jeho vlastné dielo.
6. zrozumiteľnosť cieľov a podpora produktu – odporúčame, aby žiaci rozumeli svojim cieľom a aby učitelia podporovali zavedenie ich myšlienky v praxi. V prípade žiakov podporiť realizáciu dobrej myšlienky, nápadu.

Dobrá prax:

Kreatívne aktivity na rozvoj tvorivého čítania:

Tajomné rovnice:

- 7 = DS (sedem divov sveta)

- 24 = HvD (24 hodín v dni)

- 11 = HF (11 hráčov futbalu) a pod.

Slovné a grafické analogramy – analografia = spájanie analógie a grafie. Na podnet je potrebné tvoriť slová alebo obrazy s využitím asociovania. Slovný analogram – do stredu papiera každý žiak napíše napr. krstné meno. Ku každému písmenku mena priradia asociáciu v súvislosti s týmto menom. Takýto spôsob môžeme využívať aj ako pomôcku na zapamätanie si definícií alebo zložitých pojmov. V súvislosti s čítaním a spracovávaním textov odborného charakteru, napr. z prírodných vied, konkrétne zameraných na matematiku, majú žiaci často problémy. Myslíme si, že tieto ťažkosti môžu mať dopad na rozvoj prírodovednej gramotnosti, a preto je dôležité zamerať sa aj na to, aby žiaci rozvíjali svoje schopnosti v rámci čitateľskej gramotnosti v čítaní prírodovedných textovú matematických textov. Bez schopnosti čítať sú žiaci obmedzení v hĺbke a šírke prírodovedných poznatkov, ktoré môžu dosiahnuť a teda aj prírodovednej gramotnosti. Domnievame sa, že dobrý potenciál v tomto smere predstavujú práve komplexné úlohy, a preto odporúčame zamerať sa aj na vytvorenie takýchto úloh.

Odporúčame zoznámiť sa s kategorizáciou bariér tvorivého myslenia, ktoré sú v odbornej literatúre rozdelené na štyri kategórie:

- perцепčné bariéry – bariéry vnímania (napr. zlé alebo nedokonalé vymedzenie problému, priveľmi autokritický riešiteľ, neschopnosť posudzovať problém z viacerých hľadísk, problém vidíme tak ako iní chcú aby sme ho videli, presýtenosť a nadbytočnosť (redundantnosť) informácií, slabé využívanie všetkých zmyslov

- bariéry kultúry a prostredia – prostredie/spoločnosť môže svojím postojom brzdiť tvorivý proces (napr. fantázia je zbytočná, hravosť je len doménou detí?, pôsobí humor stimulujúco? tradícia alebo dynamická zmena?, podmienkou riešenia problému je tvorivé myslenie a dostatok prostriedkov, tabuizovanie prístupov.)

- emočné bariéry

- strach urobiť omyl, zlyhať a riskovať, nechť preniknúť do zdanlivého chaosu, je ľahšie nápady posudzovať ako ich tvoriť,

- neschopnosť meditácie nad problémom,

- nereagovanie na výzvu,

- veľká zainteresovanosť na rýchlom riešení,

- chybná predstavivosť, neschopnosť odlíšiť realitu od fantázie

- intelektové a výrazové bariéry sa vyznačujú neschopnosťou riešiť problémy, prístup k problémom nesprávnym jazykom,

- použitie chybných stratégií na riešenie problému,

- nevhodný jazyk na zaznamenanie myšlienky

V súčasnej vede sa uvádzajú aj ďalšie bariéry ako napr. iracionálne presvedčenie, konformita.

Vškolskej praxi častou bariérou je aj hodnotenie tvorivého procesu, ktorý často vyplýva z nedostatočnej prípravy učiteľov v tejto oblasti.

V rámci kreatívneho procesu navrhujeme tieto tri stratégie ktoré pomáhajú prekonať vyššie uvedené prekážky:

Nájdenie a získanie informácie

Žiak sa učí nájsť v texte informáciu podľa daných kritérií. Informácia je v texte explicitne uvedená, žiak ju nemusí vyvodzovať. Žiak musí odhaliť jeden a viac podstatných prvkov a potom hľadať v texte slovné spojenie, ktoré môže byť doslovné alebo synonymné. Vyhľadanie synonymnej informácie predstavuje náročnejší typ úlohy na získavanie informácií. Zvládnutie úlohy si niekedy vyžaduje zručnosť triediť údaje a pojmy alebo rozlišovať medzi dvomi podobnými časťami informácie. Úspešnosť splnenia úlohy môže ovplyvniť to, ako je text informačne nasýtený, prípadne to, aká je jeho štruktúra.

Integrácia a interpretácia

Žiak musí informáciu vyvodit' na základe textu, nepracuje len s jedným údajom, ale musí uvažovať nad textom zo širšej perspektívy. Informácia z obsahu textu vyplýva alebo s ním súvisí, no nie je v texte explicitne uvedená. ide o utváranie širšieho porozumenia a rozvíjanie interpretácie. Informácie uvedené v texte žiak použije ako východisko pri ďalšej myšlienkovvej operácii, aby vyvodil správny záver podľa kritéria úlohy. Žiak vysvetľuje významy uvedené v texte, autorov zámer, porovná informácie, dá ich do súvislostí, vyvodzuje hlavnú myšlienku a uvádza dôkazy z textu.

Uvažovanie a hodnotenie

Predstavuje najnáročnejší stupeň práce s textom. Žiak uvažuje a hodnotí obsahovú a formálnu stránku textu. porovnáva informácie so širšími vedomosťami, ktoré sú mimo textu (napr. vyhľadá ich v inom zdroji alebo vychádza zo svojich všeobecných poznatkov). Vysvetľuje časti textu s využitím osobnej skúsenosti alebo postoja. V úlohách na uvažovanie o obsahu musia žiaci obhájiť svoje stanovisko, nachádzať dôkazy mimo textu, hodnotiť význam informácií, vyjadriť postoj na základe platných etických noriem. uvažovanie a hodnotenie formy textu zahŕňa uvažovanie o hodnovernosti textu, funkcií použitých jazykových prostriedkov, autorskom koncepte. Žiak sa vyjadruje k štruktúre textu, zrozumiteľnosti textu, štýlu písania autora.

Odporúčame aj naďalej pokračovať v aktivitách pedagogického klubu.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	Ing. Vladislav Gubka, PhD.
12. Dátum	30.1.2023
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	Ing. Katarína Hartmannová, MBA
15. Dátum	
16. Podpis	